

Prohászka Ottokár szentbeszéde Szent Adalbert ünnepén

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

**Prohászka Ottokár
papneveldei lelkésznek
Szent Adalbert ünnepén
az Esztergomi Főszékesegyházban
1892. május 1-én tartott
szent beszéde**

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció a Szent Adalbertről elhangzott szentbeszédről készült füzet elektronikus változata. A füzetet Sujánszky Antal, vál. püspök, pápai prelátus, esztergomi olvasó kanonok adta ki 1892-ben Esztergomban. Megjelent Buzárovits Gusztáv nyomdájában.

A szentbeszédet tartalmazza Prohászka Ottokár összegyűjtött munkáinak 13. kötete (1–11. oldal) is.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Szentbeszéd Szent Adalbert ünnepén	4

Szentbeszéd Szent Adalbert ünnepén

„Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők; aki én bennem marad és én ő benne, az sok gyümölcsöt terem; mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. Ha ki énbennem nem marad, kivettetik... és elszárad ... tűzre vetik és elég.”

Szt. János 15,5.6

Keresztény hívek!

Ha az egyház Szent Adalbert ünnepén ez evangéliumot olvastatja fel az ő apostoli bajnokának és vértanújának dicséretére: vajon találhatunk-e méltóbb szavakat, mint ha az evangéliummal elmondjuk: Adalbert nincs nagyság Isten nélkül, – nincs erő, nincs dicsőség, – nincs erény, nincs érdem, – ami benned van, az nem a tied, az mind Istené! De hát dicséret-e ez k. h.? Dicséret-e az az emberre nézve, ha mondjuk: Isten nélkül semmit sem tehetsz; amit építesz, romba dől, amit vetsz, elszárad, városaidat a puszták homokja temeti el, országaidat a tenger mossa el, s magát azt a szomjazó lelket, melyet csitítesz, melyet kábítasz, s a tünékeny percek gyönyöreivel legyezgetsz, magát azt a szomjazó lelket sem emelheted csak egy fokkal is az enyészet árja fölé, elszakadnak kötelékeid, szétfoszlanak koszorúid, lehanyaglanak ölelő karjaid s a lélek a mélybe esik „tanquam lapis” mint a kő? Dicséret-e az az Isten szolgájára nézve, ha mondjuk: erényeid, tehetségeid, jóakaratom Krisztus kegyelme nélkül semmit sem érnek; amid van, Istentől van; szüzességed koszorúja belőle virul, hitvallói kitartásodat, hűségedet ő éleszti, vértanúi lelket ő neveli, apostoli buzgalmad és heved belőle árad: s te is Adalbert, ki szűz és vértanú vagy, kit a lilium, a pálma s az apostolság sugárfénye díszít, – te, ki országokat térítettél és királyokat kereszteltél, – te ki népeket avattál föl Krisztus egyházának nemes tagjaiul ... Adalbert te Isten nélkül semmi se vagy ... nélküle semmit se bírsz, semmit se tehetsz!

S mégis ez a legnagyobb dicsérete a Szentnek, mert mit mond ez mást, mint hogy egészen isteni? mit mond ez mást, mint hogy emberi erő, szív, ész, gazdaság, nemesség kipusztult benne, nem az ő ereje? ... az ő ereje több, hatalma nagyobb, amit tesz, tűr, szenved, sír, imádkozik, áldoz, vet, épít, alapít, az mind nem emberi, az mind isteni, az mind kifolyása Krisztus azon szavának: „aki én bennem marad, és én ő benne, az sok gyümölcsöt terem.”

Nagy dicséret, k. h. mert nagy kegyelem! Nagy dicséret, ha az ember tehetségeivel mintegy ködbe vész, hogy az Isten ereje nyilatkozzék meg benne, – ha az ember szikrányi belátásával mintegy elalszik, hogy a hit világának napja ragyogjon fel benne, – ha az ember gyöngye szíve mintegy elájul, hogy a Szent Lélek tüze lobogjon benne, – ha az ember erőtlen, s gyarló számításai és tervei és erőlködései szétfoszlanak, az írás szavai szerint „timidae providentiae ejus” s a helyett az Isten foglalja le a lelket, ő vezérli, tüze, hevíti. Ó valóban nagy dicsőség, ha az Isten teljesen legyőzi az embert! nagy fönség és felmagasztaltatás, ... ha az ember semmi s az Isten minden benne.

Íme Adalbert dicsérete: az ember tönkre ment benne, s az Isten működött benne: hajlamai, szenvedélyei, nemessége, gazdagsága, pompája, hírneve, méltósága, érseki uralma tönkre ment benne, s miután tönkre ment Adalbertben minden, ami emberi, megnyilatkozott benne az Isten ereje: ő nem emberi, ő isteni! e dicséretre hívom ma fel k. h. figyelmeteket.

* * *

A szentírás úgy jellemzi az Isten munkáját, hogy mindenben arra tör, ut sit Deus omnia in omnibus, hogy Isten legyen mindenben minden s a világ végén így lesz, mindennek meg kell hajolnia, megalázódnia, semmisségének öntudatába térnie, ez lesz a tökéletesség, a

változhatatlanság, az örök boldogság állapota: nem lesz emberi tudomány, hanem mindent Istenben fogunk látni, – nem lesz emberi művészet, hanem Isten lesz egyedüli gyönyörünk, – nem lesz emberi munka, hanem az Isten kielégíti minden törekvéseinket, – nem lesznek emberi városok, hanem az Isten városa, – nem emberi törvények, csak isteni törvény, – nem emberek királyok, hanem az Istennek báránya uralkodik rajtunk; Isten lesz minden mindenben ... azért nem lesz szükség, inség, baj, zavar, bánat, elnyomás ... csak tökéletesség. Boldog szív, lélek, ház, város, ország, hol az Isten minden! Mikor lesz az?! de az Isten egyes lelkekben, kiket nagyra emel, mintegy megelőzi ezt az állapotot, összetöri az embert, – kiirtja belőle az emberit, beléje helyezi az istenit, az ő lelkét, az ő tüzet, s minél inkább töri össze az embert, annál hatalmasabban lép föl kegyelmével benne az Isten. Így foglalta le s törte meg Adalbert lelkét, akit a földön és az égben halhatatlan dicsőségre akart emelni. Először megtörte benne az embert az ő vétkeivel, bűnös hajlamaival, érzékiségével, önzésével s beléje teremti a maga lelkét, a Szentlelket.

A Szentlélek megtörte Adalbertben a világot, a világ szeretetét, kezdte elválasztani attól, amit mint test és vér szeretett, amit mint szülők gyermeke, mint a főnemesség sarja, mint világi javakkal megáldott, előkelő, nemes ifjú szeretett, szóval kezdte megtörni Adalbertet, az embert, hogy formáljon belőle szentet! Áldozat és fájdalom nélkül nem törik meg az ember senkiben, annál kevésbé Adalbertben. Az ifjú Adalbert egy gyengéd szívű, ábrándos ifjú volt. Főnemesi családból származván, a mainzi választófejedelem udvarában nevelkedett. III. Ottó római császár testi-lelki barátja volt; ketten szívük gyengéd érzelmével csüggték egymáson, együtt ábrándoztak csendes nyári estéken a német római birodalom nagyságáról, – a hadseregnek Rómába s Apuliába való győzelmes vezetéséről, – együtt sétáltak, együtt regéltek Itália és Németország királyi kertjeiben. De az ifjú Adalbert gyengéd, gyönyörű lelkét megkívánta a lelkek nagy szeretője, Krisztus, – megkívánta szépségét a zsoldár szavai szerint a Szentlélek s az udvar fényében, a királyi barátságban, a koronák csillogásában suttogetta lelkének: *Audi filia et vide et inclina aurem tuam, quia concupivit rex speciem tuam: hallgass lelkem és nézz rám, figyelj s hajtsd hozzám fejedet, mert megszerettelek!* Adalbert engedett s a Szentlélek szerelmének erejében üldözte magában az embert, amennyiben hiú és könnyelmű, az embert, amennyiben élvezeteket és gyönyöröket hajhász, amennyiben testét szereti és rossz hajlamait dédelgeti az isteni kegyelem rovására. Adalbertben már ifjú korában úgy győzött az Isten ereje ... hogy Adalbert szentül élt már az udvarban. Íme egy Szent, k. h. egy szent az udvarban, azon udvarokban, melyekről közönségesen azt hiszik, hogy valamint a Jordán vize a Holt tengerbe szakadva elveszti tükrét, kristálytisztaságát és zavarossá válik: úgy a lelkek is az udvarokban elvesztik tisztaságukat, egyenességüket, őszinteségüket, áhítatukat. Íme egy szent, ki az udvarban élt ... „*fuit cum principibus populi*”, mondhatjuk méltán Adalbertről a haldokló Mózesnek Gaddesről szóló dicséretét: *fuit cum principibus populi*, a nép fejedelmei közt élt; de elvesztette-e azért szentségét, föntségét? nem volt-e annak dacára szent, kiváló nagy szent? sőt épp azért volt: *fuit cum principibus populi et fecit justitias Domini!*

Igaz, hogy ez az ifjú kor szentsége, egy ártatlan, buzgó, mindenre kész szív és semmi egyéb; szív, mely a halálos büntől úgy irtózik, mint a gyermek a vipera kígyótól, – szív, mely az érzékiség csábjaitól s a gyűlölködés izgalmaitól óvakodik, – lélek, melyet hiúság és kevélység nem környez, – kezek, ajkak, melyek tiszták mások bántalmaztatásától, – szemek, melyekben a megőrzött ártatlanság szűzies ragyogása csillámlik. S mit is akarnánk többet? így szokott hódítani az Isten; mert az ő karja ugyan erős, de az ember gyenge; neveli magának szentjeit, míg elbírják az Istent. Így tesz mindenütt; kicsinnyel kezdi, hogy naggyal végezze, – kevéssel, hogy ne rémítsen. Ó boldog szív, mely az isteni kegyelem hívásának megfelel s nem kevesli, nem kicsinyli a magot, hiszen tölgy lesz belőle, – nem veti meg a szikrát, hiszen lángtengerré növekszik! Lassan halad az Isten, s elrejti szándékait. Ugyan aki prófétai szellemben fölkereste volna egyiptomi Máriát, midőn az még élveteg, gyönyörített

arccal az alexandriai élvhajászók bálványa volt s mondotta volna neki: „Ó asszony hallgass rám! Lesz idő, midőn nemcsak megutálsz minden gyönyört és élvezetet, hanem elvonulsz egy rengetegbe s 47 éven át nem fogsz látni embert; körülvesznek majd farkasok, róák, oroszlánnyok, sakálók; de te nem fogsz vágyódni a vadak környezetéből udvarlóid finom társaságába. Három kenyeret viszesz magaddal a pusztába s ezek megkeményedve, összehorpadva, penészesen 16 éven át táplálékul szolgálnak majd neked. Miután ezek elfogytak, fűvel fogsz élni, mint a barom és iszol a mocsár vizéből. Azután kunyhó nélkül, mely védjen, ruha nélkül, mely fődjön, dideregsz a téli hónapok éjjeleiben, s elernyedsz a forró nap sugaraiban. Szemeidet egy óráig álomra zárod le és sírásra kényszerítéd reggeltől estig, melledet ökleiddel s kövekkel fogod döngetni, testedet tüskékkel s vesszőkkel szaggatod. Ezt mondom neked, hidd el megteszed!” Mondjátok keresztény hallgatóim: ha valaki így szól egyiptomi Máriához, midőn szőnyeges szobákban kereveten ül, minő hitelt talált volna nála? Nem nevette volna-e ki az ily prófétát, aki ezt vele elhithetni akarja. Hogyan? én fussak a pusztába, én sanyargassam kényes magamat, én ne egyem, ne igyam, ne aludjam, én sírjak és keseregjek éveken át? Ó az nem történik soha! s mégis megtörtént, – megtörte az Isten az embert, – lassan törte meg, de hatalmasan! – A Szentlélek tüze elharapódzott Adalbert lelkében s intette, nógatta mindig többre: szenteld nekem szüzességedet Adalbert, mondj le a megengedett élvezetekről a házasetben. Mondj le minden gyönyörörről, mely érzékies és ha föllázad ösztönöd, foszd meg kényétől a szent szegénység által, – törd meg erejét böjt és önmehtagadás által, – szakítsd félbe álmodat virrasztás által, és ha ez sem elég, bosszuld meg az erényt véres ostorozás által. Van-e magányos hely Prága közelében? fuss oda és szedd össze sokszor lelkedet; nem küldlek a vértanúi halálba, de mivel tudom, hogy a pogány sötétség s az ármány vesz körül, mely el akar téged tántorítani hitedtől, tudd meg, hogy nem szabad eltántorodnod semmi áron tőlem, sem hízélgéssel, sem rémítéssel, sem ígéretekkel. Ha rá akarnak venni, hogy szegd meg hitedet; nyújtsd testedet vasfogóknak, csontjaidat fűrészeknek, inaidat a kőpadnak, fejedet a baltáknak. Mutatnak majd izzó kemencéket: ne félj beléjük vettetni; mutatnak jeges tavakat, ne félj rajtuk dideregni, ne legyen előtted hegycsúcs oly meredek, vadállat oly éhes, kerék oly csonttörő, nyíl oly éles, rostély oly tüzes, mely miatt meg akarnád tagadni azt, amire tanítlak s buzdítlak! Ezek azon lelkes érzelmek, melyek az ifjú Adalbert szívében is a Szentlélek erejében megfogamzottak, visszhangjai a szavaknak: ne féljete azoktól, kik a testet megölik; s volt-e lelke hozzá az ifjúnak? nem zavarodott-e meg, nem szorult-e össze szíve? Ó k. h. nem szorult el szíve, mert megtörte benne Isten az embert! s hogy törte meg, hogy vette el kedvét a hiú nagyságtól, hogy tette izetlenekké gyönyöreit, hogy hagyta hidegen fény és pompa iránt, eltávolította őt mindjobban önmagától, elmerítette őt mindjobban önmagába, hogy kivesszen belőle az ember, s bevonuljon lelkébe az Isten!

S mint ilyen már 24 éves korában prágai érsek, oszlopául állíttatott az erénynek és egyháznak, de csak azért, hogy még jobban összetörje őt az Isten!

Adalbert érseki széke nem volt a dicsőség trónja, nem, hanem körülzajlotta azt a pogányság borzasztó dühöngő árja. Prága és Csehország nagyban még pogány volt, kegyetlen, szívtelen, vérengző; pogány! mit mondjak gonoszabbat? mint amely urának az ördögöt vallja. Mélyen fetrengett s elfelejtette magát azt az istenképet, melyet önmagán hord, lealacsonyodott s gyengéd szüzi érzelmét baromi étellel váltotta fel; letűnt arcáról méltósága, szívéből kiveszett jósága s azok a gyönyörű lelkek, melyek az erény szépségében Ágnes tisztaságát, Cecília nemes bátorságát utánozhatták volna, – azok a gyönyörű lelkek, melyek Erzsébet könyörületességével, Agatha hősiességével tündökölhettek, elvesztek, kialudt szívéük, szenvedély s kicsapongás áldozataivá lettek. Ó mily gyötrelmes! ó szívrepesztő fájdalom – élni az ily nép közt, látni a borzalmas pusztulást és a pogány érzéketlenséget. Ily nép közt élt Adalbert, nem annyira élt, mint szenvedett és sírt, mert intéseit kevésbé és sokszor semmibe se vették, jóságával visszaéltek, buzgalmát kinevették. Adalbert az írás

szavai szerint a rosszat a jó által akarván legyőzni, türelmet nem veszítve, könnyeit fel nem szárítva járt körül, tanított, hirdette az Úr tanát és ítéleteit, még éjjel se pihent, nem félvén a pogányok dühétől s a hűtlen keresztények bosszújától; de midőn nemcsak a templom küszöbjét, de az oltárt is bemocskolta embervér, midőn édes testvéreit is kipusztította a pogányok gyilkosa s a vértől párolgó kezek Adalbertre is emelkedtek, mélyen megrendülve belátta, hogy az ember semmit sem tehet, hogy Isten az Úr, ő könyörül, akin könyörül és irgalmat gyakorol, akin akar. Egy emberbe sem önthetek hitet, egynek sem indíthatom meg szívét, csengő érc és pengő cimbalom vagyok; megalázodom még jobban az Isten keze alatt.

S Adalbert még alázatosabb lett: lelépett az érseki trón lépcsőiről, letette püspöksüvegét és pázsitorbotját, kibujdosott Prága kapuiból, s darócba öltözve egy csendes régi kolostorban, a római Aventin hegyén, Szent Elek temploma mellett húzta meg magát. S mialatt a német hadseregek a hegy lábánál vonultak, a zászlók lobogtak, a kürt harsogott, mialatt Ottó császár kardjának, sisakjának, aranyezüst fegyverzetének villogása a kolostor falain is tükröződött: addig Adalbert söpörte a folyosót, kapált a kertben, szolgált a konyhában, mosta a zarándokok lábait! Nélkülem semmit sem tehettek, érétek be kegyelmekkel, alázódjátok meg, mert én vagyok az Úr!

Az Isten elérte célját, az ábrándos, lelkes, főnemes Adalbertből, a gazdag, előkelő prágai érsekből szegény, folyosót söprő, zarándokoknak lábait mosogató szolgálta lett; kényelme, hírneve, dicsősége, gazdagsága, selyme, palotája, hódolata, minden, ami emberi volt, letűnt: most, most töltötte őt el egészen az Isten. A pápa előhívta Adalbertet rejtekéből, kiállította őt újra a csatasíkra, lelkesítette, hevítette s visszaküldte a pogány, konok csehekhez, de az isteni gondviselés a magyarokhoz vezette; ide, erre a hegyre, melyen most mi állunk, hogy Krisztus édes igája alá hajtván a királyt, meghódítsa népét is, avval a hódítással, melyről írják: non ferro, sed ligno! Most tűnt föl, mily nagy Adalbert s hogy mennyit bír, aki előbb ingott, panaszkodott és sírt tehetetlensége és sikertelensége fölött. Az Isten eltöltötte őt, miután megtörte! Kiszemelte őt arra, hogy a magyar népet ő keresztelje meg, s hogy ki előbb egyes lelkekkel is alig boldogult, most népeket hódítson meg Krisztusnak. Az Isten kiszemelte őt arra, hogy István királynak ő esdje ki az újjászületés kegyelmét s a kegyelemmel azt a hitet, azt a reményt, azt a szeretetet, mely Istvánt Magyarország apostolává emelte. Mennyit nyert az maga számára, ki ennyit képes kieszközölni másnak? Szent István első vértanú kieszközölte a hitet Pálnak, és a hitnek Pált. Hitetlenből szentet, vérengző üldözőből apostolt varázsolt érdemei által! s milyen apostolt! Istenem! milyen apostolt! aki alig, hogy megtér, a harmadik égbe ragadtatik, s miután levette szemét az Istenről, besugározza Ázsiát s Európát a hit fényével, s hirdeti az evangéliumot mennydörgéshez hasonló szavával. Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet! Ha István nem imádkozik, mi volna belőletek Arábia, Ázsia, Cilicia, Phrygia, Macedonia, Cyprus, Candia, Rodus népei? Si Stephanus non orasset ... levetitek-e magatokról azt az igát, mely alatt távol a hittől, távol Krisztustól és az égtől az örök tűz martalékává lettetek volna?

Elég k. h. álmélkodva idézzük s alkalmazzuk Szent Ágoston e szavait Adalbertre: Si Adalbertus non orasset, Hungaria Stephanum non haberet! Ha Adalbert nem imádkozik, ha nem sir, nem szenved, ha szíve alázatosságában meg nem törődik az Isten keze alatt, Magyarországnak nincs Istvánja! Ha Adalbert nincs, hol vagy István király?! Ne gondoljuk ezt túlzásnak: a lelkek, a kegyelmek világában épp úgy vannak láncolatok és sorok, öröklések és származások, mint a családokban. Vannak lelkiatyák és lelki gyermekek!

Hol vagy István király, ha nincs Adalbert? az az István, kinek neve említésekor inkább könnybe lábad szemünk s elnémul ajkunk nagyságától, attól az apostoli lélektől, mely a magyarságot az örök életre vezette, attól a ragyogó szentségtől, melyet ő a koronás király, ő az első keresztény, ő az első apostol széthintett e nemzetben s nyolc század óta ragyogtat fejünk fölött. Si Adalbertus non orasset ... Adalbert kezéből hullt az a víz István fejére, Adalbert ajkáról hangzott az a szó, mely vízből és szóból, vi. a keresztségből született, –

újjászületett István! Adalbert áldotta meg azt a szent kezét, mely kardot forgatott győzelmes harcban, sebet gyógyított szívben s testben, s megdermedve nyugszik most Buda várában, e szent kéz rámutat Adalbertre: Magyar nép! Ha Adalbert nem imádkozik: nincsen Istvánod.

E gyönyörű templom másodsorban Adalbert emlékének van szentelve, ívei alatt egyre hangzik a buzdító szózat: Si Adalbertus non orasset, Hungaria Stephanum non haberet ... s hálából e nagy, szent férfiú, ez apostoli, szűztiszta, hitvalló és vértanú emléke iránt, itt kell tiszteletét emelnünk, itt kell hódolatunkat neki bemutatnunk, méltán hangzik ezen a helyen Adalbert dicsérete, hiszen e hely, ez a templom, a magyar katolikus egyház első temploma, a magyar kereszténységnek, s e kereszténység összes áldásainak győzelmes, de egyszersmind óvó, figyelmeztető emléke. Ez a templom nem síremlék, hol Adalbert csontjai porladnak, ez a templom az Isten háza, hol a keresztény élet, hol Adalbert apostoli lelke lakik, mely nem akar álmodni, hanem életet élni; e helyen kiáltjuk mi is: Adalbert, mi is élni akarunk! S miért nem élünk? miért haldoklunk? Rajtunk áll k. h., ha élni akarunk.

Ma is, mint akkor, midőn Adalbert járt e helyen, ugyanaz az igazság s ugyanaz a kegyelem üdvözít, ma is hitből élnek az igazak, s az Isten a szívek vágya; ma is ezekből a kutakból születnek újjá, új életre a lelkek, ma is ugyanezekről a fölkenet kövekről száll fel az áldozat s rajtuk pihen a kenyér színe alatt elrejtőzött Krisztus, a lelkek eledele. Ugyanabból a kegyelemből élünk, mely a hét szentségből patakszik, ugyanazon hitben gyökerezünk, melyet hajdan Adalbert Rómából hozott, s melyet e szószeletről is csak azért hallgatunk bizalommal, mert tudjuk, hogy ez a szék a római székekkel összefügg, hogy ez a fa abból a gyökérből hajt, mely Péter sírjába mélyed. Íme Adalbert öröksége! Ugyanaz a kincs ... ugyanaz az erő áll rendelkezésünkre; kincs, mely a népeket a tönkrejutástól óvja, erő, mely azokat, a mélységből az örök életre emeli. S nem mondhatjuk, hogy ez a kincs nálunk holt kéz volt. Csak az első királyi családról kell megemlékeznünk, hogy lássuk, mennyire katolikus volt ez a nemes törzs, s mily gyönyörű lelkek sarjadtak századokon át rajta: István, Imre, Salamon, László, Erzsébet, Margit ... íme Adalbert szellemének örökösei, íme a magyar kereszténység gyöngyei. Nem volna-e ez a magyar nép alkalmas, termékeny talaja Krisztus kegyelmének, melynek első családja, legnemesebb vére, a honfoglaló Árpád törzse ennyi szentet adott az egyháznak? Nem emelhetné-e föl ez az ezredéves törzs mohos, fáradt karjait erőteljesen az égre, melynek gyökere a katolikus kereszténység lelkétől van áthatva?

Ő tudjuk mi, hogy miért fáradt és törődött a magyar kereszténység fája, tudjuk mi, hogy miért kívánjuk vissza Adalbert szellemét, mely új lelket és erőt öntsön bele! Azt az erős, teljes, lelkes hitet, azt az egész katolikus hitet kívánjuk és hívjuk vissza, mely nem rejtőzik félénken a szív redőjében, hanem katolikussá teszi az ésszt az ő elveiben, a szívet az ő indulataiban; a nyelvet az ő szavaiban; a zsebet, az ő adományáiban; a kart az ő cselekedeteiben, az egész embert észben, szívben és testben.

Az emberek nem akarnak egészen katolikusok lenni, csak félig, akarnak hinni, de nem akarnak tenni; katolikusok akarnak lenni, de nem akarják a pápát szent atyjuknak elismerni; katolikusok akarnak lenni, de szabadkőművesek is, katolikusok akarnak lenni, de nem akarnak katolikus iskolákat, katolikus óvodákat, katolikus elveket a munkába, az iparba, a kereskedelembe; katolikusok akarnak lenni, de nem akarnak katolikusán élni. Innen az a sok baj, innen annyi millió ember elnyomorodása, innen a szegénység borzalmas terjedése, innen az iparosok tengődése ... s ami a fő, annyi ezer és ezer lélek veszte!

Ma k. h. midőn mi Adalbert ünnepét üljük, mely ünnep emlékeztet minket a kereszténység áldásaira, ma midőn mi templomokba jövünk össze, melyek Krisztus véréből s az apostolok és vértanúk csontjaiból épültek, ma midőn Krisztus kegyelmének legremekebb műve, az erények példányképe, a szent Szűz hívja oltáraihoz hagyományos szokás szerint az emberiséget, hogy tanuljon szeretni és hinni: ma május 1-én már nem százezer, hanem millió és millió keresztény férfiú kétségbeesve az Isten szeretetén, akiről írva van: „diligis omnia, quae sunt”, szeretsz mindent, ami van; kétségbeesvén a kereszt erején, mely az írás szerint

„virtus ad salvandum omnes”, mindnyájunkat üdvözítő erő, nyilván hirdeti elszakadását a hittől, Krisztustól, a kegyelemtől, s mindattól, mit ez a kereszténység létbe hívott; szakít társadalmi rendjével, anarchiát állítván a törvényes hatóságok helyére, egyházával anarchiát állítván a hierarchia helyére, – városaival, melyeket romba akar temetni, nemzetével, melyeket szét akar robbantani ... szóval ma, ezen napon az elkeseredett s Krisztustól elszakadt ember borzasztóan csörgeti láncait s már ettől a láncsörgetéstől is megfagy az emberek vére, mi lesz ha a láncokat szétrepeszti.

Mily ünnepies komolysággal figyelmeztet minket Szent Adalbert e veszedelmek ellenszerére, s hirdeti ezer meg ezer buzgó hívő keresztény ajkával: mentsük meg a kereszténységet! oltssuk mindenbe a hitnek szellemét; ébresszük azt fel családainkban, hogy ne legyen házukban egy is, aki tőlünk függ, s aki Krisztus parancsolatait megveti; emeljük föl szavunkat és karunkat Krisztus érdekeinek óvására, hiszen a féreg is tekerődzik a porban, ha tapossák: s a meggyőződés, az örök élet vágya, az erény s a jog szeretete az legyen oly gyatra, silány szikra, mely inkább elalszik, mint gyújt? Ne hallgassunk a divatra; a divat nem gondolkodik és nem érez; ha most nem divat templomba járni és a szentségeket fölvenni, ha most divat katolikust, kálvinistát, zsidót egyaránt igazhitűnek tartani, ha idézik híres emberek példáit, Moltke vigasztaló gondolatait („Trostgedanken”) mik ezek Krisztussal, az élő Isten fiával szemben, aki mondja: „aki nincs velem, ellenem van?!”

Szent Adalbert, Magyarország őrangyala, a titokzatos férfiú, „aki sokat imádkozik a népért”, hangoztatja a vészkiáltást: mentsük meg a kereszténységet. Mit mond ez mást, mint mentsük meg önmagunkat! Hiszen mindenünk keresztény alapokon nyugszik. A kereszténység épített nekünk házakat, az alapította városainkat, az csinált nekünk utakat, az építette iskoláinkat, az adott ránk ruhát, az adta nekünk a tíz parancsolatot, az ismertette meg az illemet és tisztességet!

Ragaszkodjunk, buzduljunk, lelkesüljünk azért a nagy, isteni, dicsőséges kereszténységért, mely az embernek, a tétovázó, megzavart embernek az anarchia romjai s a bombák robbanásai közepette fülébe dörgi a föltámadt Krisztusnak szavát „ne féljete! én vagyok!” Ne féljete, én vagyok veletek, a megtestesült Istennek kegyelme és hatalma, mely a múltban az emberiséget, a legmélyebb vallási, erkölcsi, értelmi zűrzavarból kiemelte; szívet adott neki, melyet már elvesztett, felebarátot mutatott neki az emberben, kiben üldözte s gyűlölte nem hasonmását, hanem ellenségét. Feleséget, gyermeket adott neki, kiket addig csak jószág, baromszámba vett; igazságra tanította, melyről lemondott, erkölcsre és tiszta életre, melyet lehetetlenségnek nézett. Miért nem vagyunk mi ama szomorú hagyomány öröklői, mely azokban a századokban, melyek Krisztus előtt gördültek le, elődeink nemzetségeit egyikét a másika után érte? Mikor és hogyan állott meg futásában s veszett ki a föld nagy részéből az ősvilág nyomorúsága? Mely forrásból merítők az igaz Istenbe s ennek az emberiséget vezető végzéseibe vetett teljes és változhatlan hitünket! Honnan szereztük világos és általános erkölcstörvényi ismereteinket, minden nagy és társadalmi alaptörvényben az egyöntetőséget és összhangzást? Honnan nyerők az igaz felvilágosultságot, a jóakarató nézeteket, a valódi házias élvezeteket s az egyéni biztonságot, melyek aránylag oly bámulandó fokának örvendhetünk most még a kereszténység leghátrább álló tartományaiban is? A kereszténységből! No hát mi ezt a kereszténységet tiszteljük, szeretjük, valljuk s újjászületésünket is belőle várjuk. A tények ékesszólása, a történelem meghamisíthatlan tanúsága mellettünk bizonyít. Az emberek semmire se mentek kereszténység nélkül! Ha szemléljük az emberek millióit Krisztus előtt, s a kétségbeesésig felszaporodott viszontagságaikat, ha figyelembe vesszük fényes tehetségeiket, észlelő tapintatukat, józan ítéletüket, a tapasztalat s a bölcsészet által kitágított ismereteiket, azt kell következtetnünk, megtették mindazt, elérték mindazt, mit az ember tenni képes, ha önmagára marad. Ha tehát az egész emberi nem négyezred éves kísérlet után nem bírt egyebet felmutatni összes képességei, kutatásai, tapasztalatai gyümölcsül, mint a nyomorult társaséleti intézményeket,

– már csak van joga a létez a kereszténységnek, mely egy összehasonlíthatatlanul jobb társadalmat, emberi névhez méltó állapotokat teremtett! Méltán kívánja, hogy üres szavakért, hamis, tehetetlen elvekért ne pártoljunk el tőle, hanem hogy hajtsuk szellemének uralma alá az erőt, a hatalmat, a törvényt, a művészetet, tudományt, kereskedelmet, ipart, családot, iskolát, sajtót, társadalmi életet, hogy az emberi nem újjászülését, melyet oly dicsőségesen megkezdett, a teljes kifejlődés áldásával koszorúzza! S Adalbertet, az Istennek szentjét, kérve kérjük, hogy amint az Eccl. mondja „ossa ejus pullulent de loco suo” (Eccl. 46.)¹ csontjaiból élet áradjon s fölserkenjen az a hit, az az istenfélelem, az az erény, melyet ő köztünk áldásosan széthintett.

Amen.

¹ Sir 46,14.